

Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:16

Tisdagen den 8 oktober

Kl. 13.00–13.50

Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 17 och 18 september justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Jan Björklund* (L) av sagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 november.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Förste vice talmannen meddelade att *Karin Karlsbro* (L) av sagt sig uppdraget som ersättare i riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2019/20:1668 till finansutskottet
2019/20:1736 till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Svar på interpellation 2019/20:9 om Naturvårdsverkets inblandning i norska angelägenheter

Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Kjell-Arne Ottosson har frågat mig om jag anser att ett svenskt statligt verk ska gå in och försöka styra norsk politik. Frågan rör ett yttrande från Naturvårdsverket till Fylkesmannen i Innlandet där myndigheten anser att uttag inte bör ske av vargarna i Römskogsreviret, som är klassat som ett gränsrevir mellan Sverige och Norge.

I den av riksdagen antagna propositionen 2012/13:191 *En hållbar rovdjurspolitik* anges att Sverige ska uppnå och bibehålla en gynnsam bevarande-

status för rovdjursstammarna samtidigt som tamdjurs-hållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Enligt propositionen ska referensvärdet för gynnsam bevarandestatus hos den svenska populationen av varg vara 170–270 individer.

Enligt propositionen skulle Naturvårdsverket efter riksdagens behandling bedöma var referensvärdet för varg skulle ligga inom intervallet 170–270 individer och rapportera det värdet till Europeiska kommissionen enligt art- och habitatdirektivet. Inom ramen för denna begränsning rapporterade Naturvårdsverket att referensvärdet för vargpopulationen i Sverige ska vara minst 270 vargar. Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus får sedan inte underskridas. Populationen har dock haft en högre inavelsgrad än vad som anses acceptabelt, och den sårbarhetsanalys som låg till grund för referensvärdet kritiserades för att inte beakta genetiska aspekter. Dåvarande regeringen uppdrog 2015 åt Naturvårdsverket att utifrån ett brett vetenskapligt underlag uppdatera analysen och, med den nya analysen som grund, utreda vad som krävs för att populationen ska anses ha gynnsam bevarandestatus. Naturvårdsverket har utifrån analysen bedömt att det behövs minst 300 vargar och att minst en invandrad varg från Finland eller Ryssland reproducerar sig med en skandinavisk varg varje femårsperiod för att populationen ska ha gynnsam bevarandestatus.

Fru talman! Skandulvs rapport, som Kjell-Arne Ottosson hänvisar till, anger 100 individer som ”minimum viable population”, det vill säga det lägsta antal individer som krävs för att den svenska vargstammen inte ska utrotas. Det är inte detsamma som att den har gynnsam bevarandestatus. Inventeringsresultatet från 2018/19 visar att Sverige har 300 vargindivider. Resultatet från föregående år visade på 305 individer. I dessa antal räknas Sveriges hälft av samtliga gränsrevir med Norge. Resultaten visar alltså att den svenska vargpopulationen är kritiskt nära att hamna under referensvärdet.

Sveriges och Norges regeringar ingick en överenskommelse 2011 om förvaltning av genetiskt värdefulla vargar i den skandinaviska vargpopulationen, med avsikt att kontinuerligt utveckla samarbetet om rovdjur. Eftersom Römskogsreviret i den senast fastställda inventeringsrapporten är klassat som delat mellan Sverige och Norge under inventeringssäsongen 2018/19

meddelade Fylkesmannen i Innlandet Naturvårdsverket att man i Norge avsåg att införa jakt i reviret. Meddelandet gjordes i enlighet med den norsk-svenska överenskommelsen och norsk lagstiftning. I samband med detta bad Fylkesmannen i Innlandet om Naturvårdsverkets synpunkt på denna jakt. Naturvårdsverket lämnade då ett yttrande – att jakt i detta gränsrevir är olyckligt ur ett svenskt perspektiv eftersom det riskerar att försvåra möjligheten att bibehålla en gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen.

Naturvårdsverket har alltså agerat i enlighet med sitt uppdrag och den överenskommelse som finns mellan Sverige och Norge.

Anf. 2 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Tack för svaret! Det är ett svar som kanske ger ännu fler frågor. Jag kommer att använda mitt första anförande till att gå igenom en del rena felaktigheter i ministerns interpellationssvar.

I det första stycket skriver ministern att Römskogsreviret är klassat som gränsrevir. Naturvårdsverkets rutiner klargör väldigt tydligt att det inte ska klassas som ett gränsrevir, då parametrarna för det inte har uppnåtts. Här har alltså Naturvårdsverket frångått sina egna rutiner för att göra ett helnorskt revir till ett gränsrevir.

Svaret från Länsstyrelsen i Värmland var betydligt mer balanserat, där man skrev att jakt i Römskogsreviret eventuellt kan få påverkan på kommande vinters inventeringsresultat i Sverige.

I det tredje stycket skriver ministern om gynnsam bevarandestatus, GYBS. GYBS, fru talman, är ingen siffra, utan det handlar om en kombination av kriterier som bland annat ska uppfyllas av vargen men även av oss människor som lever med vargen. Minsta livskraftiga population, MVP, handlar strikt om varegens förmåga att överleva. Enligt EU:s guidelines ska GYBS förvandlas till en siffra. Dessa guidelines är inte juridiskt bindande. Riksdagen har beslutat att GYBS kan vara i spannet 170–270 individer. Men direktivets, alltså det som gäller, enda hänvisning till siffror är att sårbarhetsanalysen ska visa långsiktiga möjligheter till överlevnad, alltså MVP.

I det fjärde stycket skriver ministern att 100 vargar ska vara det lägsta antalet för den svenska vargstammen. Det är fel. Det finns ingen svensk vargstam. Vi har en skandinavisk vargstam. Det är alla forskare helt eniga om. MVP är heller inget mått på när vargstammen kommer att dö ut. Vargstammen skulle alltså klara sig om det är 93 individer eller 87 individer. MVP innebär att det är mindre än 10 procents risk för utdöende på 100 år. Dessutom var MVP ursprungligen i Skandulvs rapport satt till 43 djur, men man valde att lägga in återkommande katastrofscenarier och bestämde då att MVP skulle vara 100.

SLU har även gjort studier på vad samma utgångspunkt, 100 djur, skulle ge för risk över 1 000 år. De kom fram till att det var en risk för utdöende på bara några få promille.

Å andra sidan: Om GYBS på 300 samstämmer med en MVP på 100 kan vi ta ut minst 80 vargar under vintern 2020, vilket skulle vara fantastiskt bra för både varegens och landsbygdens fortlevnad.

I det femte stycket hänvisar ministern till det så kallade statssekreteraravtalet, som undertecknades 2011. Efter att avtalet undertecknats har Naturvårdsverket och norska direktoratet för naturförvaltning tagit fram riktlinjer för genetiskt värdefulla vargar. Det har myndigheterna gjort på eget initiativ. Här står det bland annat att även om reviret inte är genetiskt värdefullt ska man informera om eventuellt uttag om reviret delas mellan länderna.

Här har vi alltså ett helnorskt revir som dessutom inte är genetiskt värdefullt. Ändå väljer en svensk myndighet att gå in och försöka att styra över norsk inrikespolitik.

Avslutningsvis skriver ministern: ”Naturvårdsverket har alltså agerat i enlighet med sitt uppdrag och den överenskommelse som finns mellan Sverige och Norge.”

Fru talman! Man har agerat utifrån egna riktlinjer som man sedan har modifierat för att passa de egna intressena.

Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för denna engagerade fråga!

Alla de så kallade felaktigheter som ledamoten nu pekar ut känns som en exercis i egna tolkningar av hur vargstammen borde förvaltas.

När det handlar om hur man ska klassa gränsrevir finns det alltså inte några fastslagna kriterier för vad som absolut ska ingå i det, utan det här är en praxis där myndigheterna och expertgrupper bedömer vad som är ett gränsrevir.

I det här fallet har man konstaterat att den så kallade baspolygonen, som ju är ett stipulerat område inom vilket man ser att två alfadjur rör sig, utgör ungefär 20 procent av ett vargrevir. 80 procent finns alltså utanför den här baspolygonen.

Att man enligt tidigare bedömningar har pratat om att det ska finnas alfadjur på både norsk och svensk sida om gränsen är en praxis. Man kan konstatera att under förra årets inventering fanns det alfadjur även på den svenska sidan i just det här reviret. Den här säsongen har man sett en vargtik som genom DNA-prov har individbestämts som en valp från alfadjuren i reviret i fråga. Det är en samlad expertbedömning som har fastställt att detta rör sig om ett gränsrevir, och den står inte i strid med några kriterier.

Ledamoten tar sedan väldigt ingående upp frågor kring vad som är gynnsam bevarandestatus och vad som är minimum viable population. Vi kan väl bara konstatera att vad riksdagen har kommit överens om är att vi ska ha en vargpopulation som gör att vi har gynnsam bevarandestatus, och det är också det som art- och habitatdirektivet anger.

Efter en uppdatering från Naturvårdsverket har vi rapporterat att det är 300 individer och, precis som ledamoten säger, att vi också behöver genetisk förnyelse från vargar från antingen Ryssland eller Finland för att det ska vara en gynnsam bevarandestatus, det vill säga överlevnad, på den här populationen. Det är därför referensvärdet i dag är 300 vargar i stället för 270.

Vi förvaltar alltså inte vargen i Sverige eller Skandinavien efter en minsta överlevnadspopulation för att den inte totalt ska utrotas, utan vi har ett politiskt satt mål att vi ska ha en gynnsam bevarandestatus för vargartern.

Där befinner vi oss precis på gränsen till det som Naturvårdsverket, vår myndighet, har bedömt vara den minsta populationen för att vi ska ha en gynnsam bevarandestatus. Varje individ är värdefull för att vi ska klara det målet.

Anf. 4 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Tack för svaret! Naturvårdsverket är en myndighet med egna tjänstemän. Skandulv är ett vetenskapligt projekt, och det är forskarna i Skandulv som har satt MVP till 100 djur för Skandinavien. Då är det alltså mindre än 10 procents risk för utdöende på 100 år. Det är de väldigt tydliga med.

Ministern sa att det var en exercis i egna tolkningar. När det gäller kriterierna för gränsrevir kan ministern bara gå in och läsa Naturvårdsverkets egna kriterier för vad som krävs av både DNA-träffar och spår för att det ska kunna klassas som ett revir och som ett gränsrevir. Det är bara att gå in och läsa, för det står där mycket tydligt.

Dessutom nämner ministern att det är ett ”stipulerat område”. Ja, det är ett stipulerat område. Här har man gått över på svensk sida fast man inte hittar det som krävs för att reviret ska klassas som ett gränsrevir. Man har alltså gjort ett antagande.

Det här skulle vi kunna stå och diskutera i evigheter, men vi har dessutom en verklighet, Isabella Lövin. Rovdjursförvaltningen har fallerat totalt, och förtroendet för den förda politiken och Naturvårdsverket kan inte sjunka lägre.

När vargen kom tillbaka sa tjänstemän på Naturvårdsverket: Låt det bli tio vargar! Sedan ska ni få börja jaga. Sedan ändrade man sig till: Låt det bli tio par! Sedan blev det tio föryngringar.

Minst 13 gånger på 40 år har Naturvårdsverket farit med osanning bara för att lugna förtvivlade lantbrukare, jägare och boende som bor och verkar inom vargrevir.

”Koppla hunden! Det är två vargar i drevet!” Så lød meddelandet i jaktradion hos grannjaktlaget strax efter att de börjat sin älgjakt på norsk sida förra veckan. Det var starten på älgjakten 2019. Strax därefter hittade de rester av två nytagna älgkalvar. Det innebär en otroligt tråkig start på någonting som tidigare har varit en av de absoluta höjdpunkterna inte minst ute på landsbygden, inte bara i gränstrakterna mot Norge utan i hela Värmland och Sverige.

Värmland var älglandet framför alla andra, och vi hyste en stor och livskraftig stam. Men det var då, det. Nu är det bara spillror kvar.

I söndags sågs en varg passera fem kilometer från mitt hem, där den gick över vägen. I går morse gick två stycken mitt emellan bostadshus över vägen mindre än en kilometer hemifrån. Det är vardag för oss. Det är den verklighet vi lever i. Det är den början som vi får bära till följd av den totalt havererade rovdjursförvaltningen.

Ministern läste något i sitt svar om socioekonomisk hänsyn. Det har fortfarande inte synts till, fru talman. Hälften av vargreviren som berör Sverige finns i Värmland. På vilket sätt ska miljöministern tacka värmlänningarna för att de burit början att hysa en så stor del av den skandinaviska vargstammen? På vilket sätt ska värmlänningarna premieras efter alla dessa år? När kommer man att börja ta denna socioekonomiska hänsyn?

Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack återigen för frågorna, Kjell-Arne Ottosson!

Jag tror att vi ändå måste enas om att vi har ett beslut i Sveriges riksdag om att vi ska ha en gynnsam bevarandestatus för vargpopulationen. När jag var barn och gick i mellanstadiet fanns det fyra vargar kvar i hela Sverige. Vargen var akut utrotningshotad.

Det här är inte någonting som är unikt för Sverige eller Skandinavien. Vi ser hur rovdjur och däggdjur liksom fiskar och andra arter över hela världen är utrotningshotade. Många av oss värnar ju om rovdjur i andra länder och andra världsdelar, till exempel tigrar, snöleoparder och andra djur som också inkräktar och på olika sätt konkurrerar med lokalbefolkningen kring behovet av föda.

Om vi vill ha en biologisk mångfald och fungerade ekosystem som är viktiga, inte minst med tanke på den enorma artutrotning som vi ser över hela världen i dag, får vi ha en acceptans för detta. Här behöver vi hitta kompromisser och gemensamma levnadsmöjligheter för boende och andra som är verksamma i skogs- och lantbruk och de djur som vi faktiskt också har åtagit oss att skydda genom att skriva under internationella konventioner och ta beslut här i kammaren.

Om vi återgår till ledamotens ursprungliga fråga och de kriterier som jag tycker är viktiga handlar det om att båda dessa alfadjur har spårats mycket nära riksgränsen. När man har dragit upp en så kallad baspolygon, som är minimistorleken på ett vargrevir, korsar det riksgränsen. Året innan identifierades alfadjuren på båda sidorna om gränsen, och från observationer och spårningar har man sett liknande rörelsemönster från ledarparet dessa två vintrar, trots att en ny hanne övertog reviret förra vintern. En vargtik har, som jag sa, genom DNA-prov individbestämts som en valp från alfadjuren och har denna säsong spårats från Sverige över gränsen in i Norge.

Utifrån en samlad expertbedömning, som inte står i strid med några kriterier, är norska och svenska myndigheter helt eniga i slutsatsen att Römskogsreviret klassas som ett gränsrevir. Det finns en överenskommelse mellan Sverige och Norge, och precis den överenskommelsen har man följt genom att fråga svenska myndigheter om de anser att det är bra att inleda jakt i detta revir – som är ett gränsrevir.

Detta är en överenskommelse som Sveriges och Norges regeringar ingick 2011, det vill säga om en förvaltning av genetiskt värdefulla vargar i den skandinaviska vargpopulationen. Man har alltså ställt en fråga till Sveriges myndigheter, och de har svarat nej, utifrån att det nu finns en vargpopulation som är precis på gränsen till det som har klassats som gynnsam bevarandestatus. Det vore olyckligt att skjuta dessa vargar, som är både svenska och norska enligt de definitioner som vi och expertgruppen är överens om.

Det här är en ansvarsfull vargförvaltning, och vi har allt intresse av att kunna samarbeta med våra grannländer som vi delar vargpopulationerna med.

Anf. 6 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! De mycket tydliga kriterier som Naturvårdsverket har tagit fram gäller alltså inte? Varför har då Naturvårdsverket tagit fram kriterierna? Att vargen har befunnit sig mycket nära gränsen innebär inte att det är ett gränsrevir. Det är tydligt.

Ja, vi har fattat beslut i riksdagen om gynnsam bevarandestatus. Det är helt klart. Riksdagen beslutade att den skulle vara mellan 170 och 270. Sedan har alltså Naturvårdsverket agerat på eget initiativ efter det.

År 1965 var vargen fredlös, och år 1966 fridlystes den. Vi har i den svenska rovdjurspolitiken gått från dike till dike.

Ministern sa att det ska vara en ansvarsfull vargförvaltning. Vem är det som det tas ansvar för? Inte är det för de människor som bor, lever och verkar i vargrevir. Det jobbigaste, fru talman, är när man driver med människors upplevda känslor och fryser åt dem. Livskvaliteten för människor som bor i vargrevir på landsbygden har sjunkit drastiskt. Det största fritidsintresset för många är totalt förstört. Man vågar inte längre låta småbarnen leka ensamma ute. Folk är förtvivlade över den inslagna vägen, och det kommer bara att fortsätta med den politik regeringen fortfarande för.

Värmland har knappt 50 procent av Sveriges vargstam på sin yta. Vi blir inte lyssnade på, och vi blir inte tagna på allvar. Det, fru talman, är inte ansvarsfullt för vare sig vargen eller människan. Den som i slutändan råkar mest illa ut när regeringen inte tar sitt ansvar är tyvärr vargen.

Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jo, regeringen tar verkligen den här frågan på allvar. Ledamoten och jag stod i kammaren för mindre än en vecka sedan och hade en liten ordväxling i frågan om skydds jakt. Här finns en möjlighet att

vända sig till länsstyrelsen och påpeka att det finns vargar som hotar boskap eller människor och begära att få bedriva skydds jakt. Det är en ansvarsfull vargförvaltning att vargar eller andra rovdjur inte kan hota barn eller egendom när det går att undvika. Som alla förstår är detta en balansakt eftersom vi också måste värna den biologiska mångfalden för efterkommande generationer. På ett dramatiskt sätt har vi upplevt att det finns en förmåga att totalt utrota djurarter, och den skandinaviska vargen var mycket nära total utrotning på 1960-talet och i början av 1970-talet. I förvaltningen sägs att 300 individer är gynnsam bevarandestatus, men det behövs också en genetisk påfyllnad.

Jag vill gärna återkomma till frågan om kriterier, eftersom ledamoten upprepar frågan. Det är alltså inte fråga om fastslagna kriterier, utan där görs en bedömning av en expertgrupp. I det här fallet har en expertgrupp kommit fram till att det här reviret ska ses som ett gränsrevir utifrån alla de parametrar jag har redogjort för tidigare. Då har vår myndighet agerat helt i enlighet med den överenskommelse som finns med Norge.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2019/20:19 om återupprättade relationer mellan Sverige och Israel

Anf. 8 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Lars Adaktusson har frågat mig om jag och regeringen, trots försämrade relationer och det faktum att ingen annan europeisk regering följt efter, anser att det ensidiga erkännandet av en palestinsk stat var rimligt och riktigt i sak, vad jag och regeringen anser bör göras för att garantera Israels nationella säkerhet och rätt till självförsvar mot de diktaturer och terrorgrupper vars uttalade mål är att utplåna det judiska folket, samt hur regeringens strategi för att återupprätta de raserade relationerna och återställa förtroendet mellan Sverige och Israel ser ut.

Lars Adaktusson har i sin interpellation ställt frågor som antyder att svensk politik i relation till Israel utgör en ytterlighet, att Sverige är ensamt i sina positioner. Det stämmer inte. Politiken utgår ifrån folkrätten och FN-resolutioner, som utgör grunden i EU:s och FN:s Israel- och Palestinapolitik.

Det svenska erkännandet av Palestina 2014 föregicks av 134 länders erkännanden, däribland Islands 2011. Utöver Sveriges erkännande har redan 8 av EU:s medlemsländer erkänt Palestina. Sveriges erkännande var självfallet inte riktat mot Israel utan gjordes som ett led i vårt arbete för en förhandlad tvåstatslösning med ett Palestina och ett Israel som lever sida vid sida i fred och säkerhet. Som svar på frågan om detta är rimligt och riktigt är svaret ja.

Regeringen är tydlig med att Sverige står upp för Israels legitima säkerhetsbehov. Det inkluderar rätten att försvara sig själv mot hot och attacker från bland annat terroristorganisationer och statliga aktörer. Detta

är något som även EU tydligt uttrycker i ett antal rådslutsatser, som Sverige står bakom. EU är även tydligt med att en fundamental förändring av Israels politik gentemot det ockuperade palestinska området skulle förbättra stabiliteten och säkerheten för både israeler och palestinier. Sverige fördömer entydigt terrorism och alla uttalanden som ifrågasätter Israels rätt att existera inom säkra och erkända gränser.

Regeringen kommer alltid att stå upp för och försvara folkrätten. FN och EU, och därmed Sverige, är exempelvis tydliga med att israeliska bosättningar på ockuperad mark är illegala. Vi kommer att fortsätta att stå upp för den humanitära rätten.

Relationen med Israel är viktig och något som regeringen självklart värnar. Sverige eftersträvar ett brett samarbete med Israel. Jag hade ett konstruktivt möte med Israels ambassadör Ilan Ben-Dov bara några dagar efter att jag tillträtt som utrikesminister.

Det finns frågor där Sverige och den israeliska regeringen har olika syn. Palestinaerkännandet är en av dem. Att vi har olika uppfattningar i vissa frågor gör dialogen än viktigare. En av grunderna i svensk utrikespolitik över tid och under olika regeringar har varit att söka dialog även med länder och aktörer som vi inte alltid är överens med i alla frågor. Vi måste givetvis kunna behålla en folkrättsbaserad syn på konflikten och samtidigt ha en god och konstruktiv relation med Israel.

Sverige har ett nära och ökat utbyte med Israel på flera områden. Hit hör kultur, handel och innovation. Här ingår inte minst det viktiga arbetet i kampen mot antisemitism. Svenska lärare utbildas om Förintelsen och antisemitism vid Yad Vashem i Jerusalem. Och som ett led i arbetet mot antisemitism står statsministern nästa år i oktober värd för ett internationellt högnivåforum om hågkomst av Förintelsen.

Jag diskuterade nyligen arbetet mot antisemitism med AJC, American Jewish Committee, som jag träffade i samband med FN:s generalförsamling i New York.

Anf. 9 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att gratulera Ann Linde till det viktiga uppdraget som utrikesminister. Samtidigt vill jag tacka för svaret på min interpellation. Kristdemokraterna välkomnar den ambition som Ann Linde ger uttryck för när det gäller vikten av goda relationer till Israel.

Det råder inget tvivel om att en av anledningarna till att relationerna är raserade är det svenska erkännandet av en palestinsk stat. Det beslutet togs ensidigt av den rödgröna regeringen trots att det handlar om en fråga som måste avgöras av parterna själva i direkta förhandlingar.

Inget annat lands regering har valt att följa efter Sverige. De EU-länder som har erkänt en palestinsk stat gjorde det för över 30 år sedan, långt innan de ens var påtänkta som medlemmar i Europeiska unionen.

I siffran 134 länder som utrikesministern nämner är en stor majoritet icke-demokratier med auktoritära och

inte sällan direkt Israelfientliga regimer: Kina, Ryssland, Kuba, Vietnam, Venezuela, Nordkorea, Zimbabwe, Iran etcetera.

Utrikesministern säger att frågorna i min interpellation antyder att svensk politik i relation till Israel utgör en ytterlighet. Jag kan förstå det. Det jag och många med mig konstaterar och samtidigt beklagar är nämligen att Sverige avviker från kretsen av västerländska demokratier. Under flera år har Ann Lindes företrädare varit den enda av EU-ländernas 28 utrikesministrar som inte varit välkommen att besöka Mellanösterns enda demokrati.

Enligt regeringen skedde erkännandet för att göra partierna i den israelisk-palestinska konflikten mer jämbördiga. Med det synsättet bortser man från den verkliga obalansen: den mellan demokrati och diktatur. Israel med knappt 9 miljoner invånare är omgivet av närmare en halv miljard människor som lever under auktoritära regimer. Till detta kommer att ett antal av världens värsta terrorgrupper omger landet. Erkännandet av en palestinsk stat applåderades av diktaturerna och terrororganisationerna. Därmed försvagades demokratin liksom incitamenten för att förhandla om fred.

Fru talman! Mot denna bakgrund beklagar jag att Ann Linde vidhåller att det svenska erkännandet var rimligt och riktigt. För att återuppbygga relationerna till Israel krävs det insikt om vad det var som orsakade problemen. Men det krävs också vilja till självprövning. Dessvärre saknas detta i utrikesministerns inlägg. Det gör också svaret på frågan hur regeringens strategi ser ut för att återupprätta relationerna till Israel. Jag vill fråga Ann Linde igen: Finns det någon sådan strategi, och hur ser den i så fall ut?

Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Tack, Lars Adaktusson, som tar upp viktiga frågor i denna interpellation!

Regeringen värnar naturligtvis goda relationer med både Palestina och Israel. Sveriges erkännande av Palestina, som jag står bakom och som beslutades av hela regeringen, är ett led i arbetet för en tvåstatslösning. Det bekräftar också palestiniernas rätt till självbestämmande.

Erkännandet är inte riktat mot Israel. Det ändrar inte hur Sverige ser på vikten av en framförhandlad tvåstatslösning, inklusive gränser och säkerhet för Israel. Det blir upp till de två – nu förhoppningsvis lite mindre ojämlika – parterna att förhandla om detta.

När det gäller vilka som har erkänt Palestina är jag inte helt säker på att Malta, Island och Cypern skulle uppskatta att kallas auktoritära eller inte anses vara västerländska demokratier.

På grund av vårt erkännande kan Sverige också ställa högre krav på Palestina. Vi för en löpande dialog med det palestinska ledarskapet. Där framhåller vi vikten av att val genomförs – något som den palestinske presidenten också tog upp i FN:s generalförsamling att det ska genomföras – och att man har respekt för

mänskliga rättigheter och agerar på ett sätt som främjar fredsförhandlingarna med Israel.

Stöd och uppmaning till allmänna val är ett sätt att motverka den militanta extremism som tyvärr finns i delar av Palestina. Vi delar EU:s och FN:s position att även om det största hindret för utveckling är ockupationen är det en rad åtgärder som palestinierna både måste och bör vidta.

EU:s politik tydliggör att det enda sättet att få slut på konflikten mellan Israel och Palestina är genom ett avtal som gör slut på ockupationen och uppfyller båda parternas förväntningar. I linje med denna position kommer regeringen att fortsätta hävda att både israeler och palestinier ska kunna leva i säkerhet, fred och frihet.

Så länge ockupationen pågår har Israel särskilda skyldigheter. Även dessa skyldigheter kommer FN, EU och därmed regeringen att fortsätta påminna om så länge det krävs. Likaså kommer kritik att fortsätta uttalas när brott mot den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna begås av den israeliska ockupationsmakten, precis som vi påtalar när terroristattacker eller annat kommer från den palestinska sidan.

Lars Adaktusson kallar vår linje för ensidig kritik. Jag håller inte med om det. Vi kritiserar båda sidor när det är påkallat. Den fortsatta illegala expansionen av bosättningar, tvångsflyttningar av palestinska familjer och barn och demoleringen av palestinska hem och byar får kritik därför att vi tycker att den kritiken är rättmätig.

Tydligheten hos FN och EU går inte att ta miste på, och regeringen instämmer.

Anf. 11 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Utrikesministern är tydlig med att Sverige står upp för Israels legitima säkerhetsbehov. Jag tycker att det är viktigt, och det är välkommet att utrikesministern är tydlig på den punkten. Samtidigt anser Kristdemokraterna att det krävs mer. Det behövs ett annat förhållningssätt i grunden när det gäller den israelisk-palestinska konflikten.

Ann Linde talar mycket om ockupationen och om bosättningarna. Det är självklart stora frågor som kräver en lösning, och det är självklart fullt legitimt att ifrågasätta den israeliska regeringens politik på detta område. Det sker också – inte minst i Israel, där hårdför debatt hör till den demokratiska vardagen.

Problemet tror jag inte är den kritiken. Problemet är ett ensidigt synsätt och en brist på förståelse för det som är den israelisk-palestinska konflikten grundläggande orsak.

År 1948 och år 1967 gjorde arabvärldens länder gemensam sak i omfattande militära aktioner mot Israel. Då fanns varken någon ockupation eller några bosättningar. Motivet för angreppskrigen var ett annat, tydligt formulerat av dåtidens arabiska ledarskap: att utplåna den judiska staten och därmed det judiska folket.

Det existentiella hotet mot Israel fanns 1948 och 1967, och det finns fortfarande i dag, uttalat av terrororganisationer och diktaturregimer i Israels omedelbara närhet. Vill vi inte inse detta och att ockupationen och bosättningarna är symtom på den israelisk-palestinska konflikten, inte dess orsak, tror jag att vi minskar möjligheterna till dialog, förhandlingar och goda relationer med Israel.

Utrikesministern säger att en fundamental förändring av Israels politik skulle förbättra stabiliteten och säkerheten. Säkert finns det delar av Israels politik som behöver förändras. Men vad skulle hända om de krafter som hotar Israel förändrades? Hur kommer det sig att regeringen förmedlar bilden att problemen skulle lösas om Israel förändrades, inte om diktaturerna och de totalitära systemen runt omkring förändrades?

Fru talman! I min interpellation ställer jag frågan vad regeringen anser behöver göras för att garantera Israels nationella säkerhet och rätt till självförsvar – det som jag började med. Detta är en helt central fråga. Alla vi som arbetar för förbättrade relationer mellan Sverige och Israel är uppriktigt intresserade av utrikesministerns svar på den.

Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sverige har historiskt goda relationer till Israel. Vi har, precis som Lars Adaktusson säger flera gånger, en rad gemensamma intressen, som gjorde att jag i min dåvarande funktion som handelsminister kunde åka till Israel och dels inrätta en innovationsscout på den svenska ambassaden, dels ha ett mycket bra möte med Israels innovationsminister, där vi diskuterade gemensamma frågor.

Det är väldigt tydligt att det i frågor om till exempel handel – som vi vill ha mer och inte mindre av – kultur och så vidare inte har haft några problem. Men det som jag tycker är ett rimligt beslut för att göra de två parterna, Israel och Palestina, mer jämlika, nämligen att erkänna Palestina så att det kan bli två stater, har fått väldigt starka reaktioner från Israel. Detta påverkar naturligtvis vår relation, och jag vill att den ska förbättras. Att vi har olika åsikter när det gäller om erkännandet av Palestina ska ske separat eller inom ramen för en framförhandlad lösning borde inte stå i vägen för detta.

Det blir inte bättre av rena felaktigheter, som att vi inte skulle stå upp för Israels legitima säkerhetsbehov eller att vi inte skulle vilja att Israel får skydda sig självt och sin befolkning. Vi är entydiga i vårt stöd för Israels säkerhetsbehov.

Israels existensrätt är inte förhandlingsbar. Vi fördömer de terroristdåd och attacker som riktas mot Israel. Sverige röstade exempelvis för den amerikanska resolution i FN:s generalförsamling som fördömde aktiviteter av Hamas och andra militanta grupper i Israel. Detta är ett tydligt ställningstagande i frågan.

Som Lars Adaktusson säkert känner till har jag otaliga gånger, både som privatperson och som politisk representant, varit i både Israel och Palestina och är väldigt förtjust i båda. Jag har varit i Sderot och sett

när en av Hamas raketer landade intill en förskola. Jag förstår den rädsla man har och att man känner hotet, och jag varken underkänner eller ifrågasätter på något sätt att Israel vill ha sina säkerhetsgarantier. Jag tycker att det är självklart.

Men jag tycker inte att detta står i motsats till att Israel inte ska få fortsätta med sin ockupation, som strider mot folkrätten, eller till att även palestinierna ska ha rätt att leva i säkerhet inom erkända gränser. Det förs ju, precis som Lars Adaktusson säger, en väldigt tuff debatt inne i Israel, och det är också det som gör landet så vitalt och gör att det är så roligt att vara där och ha nära politiska kontakter.

En annan fråga som jag tycker är viktig är att vi försöker se till att palestinierna får bättre möjligheter att delta i en fredsprocess, till exempel genom stödet till Unrwa. Där är ledningen nu problematisk, men många av de arabiska länder som jag träffade i FN på en särskild lunch om detta tog upp just att man bland dem som går Unrwas utbildningar nästan inte hittar någon som deltar i attacker, terroristdåd eller något liknande. Skulle man ta bort det stödet skulle Israels situation förvärras.

Anf. 13 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru talman! Det känns uppfriskande att höra en socialdemokratisk utrikesminister tala väl om Israel. Det är väldigt bra! Samtidigt saknar jag svar på min fråga om hur strategin för att återupprätta relationerna ser ut.

När det handlar om en tvåstatslösning vill jag gärna säga att det är det rimliga sättet att bilägga denna konflikt. Men för att målet om en tvåstatslösning ska kunna nås krävs det en palestinsk ledning som vill och förmår att medverka till en uppgörelse. Sedan lång tid tillbaka vet vi att detta saknas.

Jag tror att om den svenska regeringen och vi från svensk sida generellt sett vill medverka till en tvåstatslösning är det bästa sättet att göra detta att öka den politiska pressen på den palestinska ledningen. Genom biståndssamarbete och handelsutbyte finns möjlighet att ställa tydliga krav på förändring. Det handlar inte bara om krav på förhandlingsvilja utan också om konkreta steg för att förbereda det palestinska folket på förhandlingar, kompromisser och så småningom en fredsuppgörelse med Israel.

Jag tycker att vi måste vara uppriktiga och tydliga. Upphör inte det terrorstöd som pågår och spridandet av antisemitism leder det i förlängningen till att dialog och förhandlingar inte blir något alternativ på längre sikt. Låt oss från svensk sida tillsammans arbeta för att förhindra en sådan utveckling.

Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag håller med Lars Adaktusson. Vi behöver förhandlingar och kompromisser. Men det innebär också att vi måste vara tydliga med vad vi tror står i vägen för en tvåstatslösning. Som vi ser det är det just att det är så olika parter eftersom Palestina är ockuperat och inte har ett eget land, och därav vårt erkän-

nande. Det är ingen tvekan om att vi måste få till meningsfulla fredsförhandlingar, och då måste vi jobba för att stödja båda sidor.

Lars Adaktusson tar upp antisemitismen, och det är en av de viktiga frågor vi kan jobba med här i Sverige. Nu i oktober kommer statsministern att bjuda in till en stor konferens om antisemitism i Malmö, och han kommer att delta i en aktivitet i Israel i januari.

Både jag och utbildningsminister Anna Ekström deltog som talare vid 20-årsjubileet av ett konkret resultat av den förra Förintelsekonferensen, som hölls för 20 år sedan i Sverige, nämligen folkhögskolan Paideia – The European Institute for Jewish Studies in Sweden.

Jag hoppas givetvis att det ska bli ännu fler konkreta resultat av den konferens som hålls i oktober.

Vi tror på att föra en dialog där alla inte är överens, och jag hoppas verkligen att denna stora meningsskiljaktighet inte ska göra det omöjligt för mig att besöka Israel som utrikesminister, för det är mitt absoluta önskemål. Jag hoppas verkligen att jag som utrikesminister ska kunna besöka både Palestina och Israel.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2019/20:21 Lägre kapitalkrav för privata aktiebolag

§ 7 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 4 oktober

2019/20:28 Exportkreditnämndens regelverk

av Lorena Delgado Varas (V)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 oktober

2019/20:102 Gruvprojekten i Kallak och Laver

av Linus Sköld (S)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2019/20:103 Hantering av ordningsproblem i skolan

av Jörgen Grubb (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2019/20:104 Fördröjt införande av kontantförbud för handel med metallskrot

av Mikael Strandman (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)
2019/20:105 Förankring av Sveriges deltagande i European Intervention Initiative
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
2019/20:106 Engångsartiklar av plast inom försvaret
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
2019/20:107 Farliga familjehemsplaceringar
av *Magdalena Schröder* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

den 7 oktober

2019/20:108 Situationen på SAS
av *Jens Holm* (V)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)
2019/20:109 Garantier för export av naturgas
av *John Weinerhall* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)
2019/20:110 Brott mot FN:s vapenembargo
av *Håkan Svenneling* (V)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2019/20:111 Hemförande av barn från nordöstra Syrien
av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 13.50.

Sammanträdet leddes av förste vice talmannen.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsigelser	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Svar på interpellation 2019/20:9 om Naturvårdsverkets inblandning i norska angelägenheter.....	1
Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	1
Anf. 2 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	2
Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	2
Anf. 4 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	3
Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	3
Anf. 6 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	4
Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	4
§ 5 Svar på interpellation 2019/20:19 om återupprättade relationer mellan Sverige och Israel	4
Anf. 8 Utrikesminister ANN LINDE (S)	4
Anf. 9 LARS ADAKTUSSON (KD).....	5
Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	5
Anf. 11 LARS ADAKTUSSON (KD).....	6
Anf. 12 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	6
Anf. 13 LARS ADAKTUSSON (KD).....	7
Anf. 14 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	7
§ 6 Bordläggning	7
§ 7 Anmälan om interpellation.....	7
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar	7
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 13.50	8